

ODLEWNICTWO	N O R M A B R A N Ż O W A	BN-83 4021-17
	Odlewnicze materiały formierskie Piaski powleczone żywicą	Zamiast BN-75/4021-17
		Grupa katalogowa 0388

1 WSTĘP

1.1 Przedmiot normy Przedmiotem normy są piaski powleczone na gorąco żywicą fenolowo-formaldehydową typu nowolakowego, stosowane do produkcji rdzeni i form skorupowych przeznaczonych do odlewania żeliwa

1.2 Klauzula o zagrożeniu Przy sporządzaniu piasków powleczonych żywicą należy przestrzegać postanowień instrukcji technologicznej dotyczącej dopuszczalnych stężeń gazów na stanowisku pracy

2 PODZIAŁ I OZNACZENIE

2.1 Rodzaje W zależności od zastosowanej do powlekania żywicy wg BN-78/6311-13 rozróżnia się 2 rodzaje piasków powleczonych żywicą

I — piasek powleczony żywicą Corlak

II — piasek powleczony żywicą KHD III

2.2 Odmiany W zależności od wytrzymałości na zginanie rozróżnia się 3 odmiany piasków powleczonych żywicą

A — o wytrzymałości na zginanie minimum 0,8 MPa próbek ostudzonych, minimum 0,4 MPa próbek gorących

B — o wytrzymałości na zginanie 6,1–8,0 MPa próbek ostudzonych minimum 3,5 MPa próbek gorących,

C — o wytrzymałości na zginanie 4,0–6,0 MPa próbek ostudzonych minimum 2,5 MPa próbek gorących

2.3 Typy W zależności od temperatury mięknięcia rozróżnia się 3 typy piasku powleczonego żywicą

1 — o temperaturze mięknięcia 70–95°C

2 — o temperaturze mięknięcia powyżej 95°C

3 — o temperaturze mięknięcia powyżej 100°C

2.4 Sposób budowy oznaczenia Oznaczenie powinno zawierać następujące dane

a) część słowną PIASEK POWLECZONY ŻYWICĄ,

b) znak rodzaju

c) znak odmiany

d) znak typu

e) numer normy

2.5 Przykład oznaczenia piasku powleczonego żywicą KHD III o wytrzymałości na zginanie 9,0 MPa próbek ostudzonych 5 MPa próbek gorących i temperaturze mięknięcia 90°C

PIASEK POWLECZONY ŻYWICĄ IIA1 BN 83/4021 17

3 WYMAGANIA

Wymagania — wg tabl. 1

Tablica 1

Wymagania			Rodzaj				
			I		II		
			odmiana				
			B	C	A	B	C
Wytrzymałość na zginanie minimum	próbki ostudzone	MPa	6,1–8,0	4,0–6,0	8,0	6,1–8,0	4,0–6,0
	próbki gorące		3,5	2,5	4,0	3,5	2,5
Temperatura mięknięcia	typ 1	°C	—	—	70–95		
	typ 2		—	—	—	powyżej 95	
	typ 3		powyżej 100		—	—	—

Zgłoszona przez Instytut Odlewnictwa
Ustanowiona przez Dyrektora Instytutu Odlewnictwa dnia 30 grudnia 1983 r.
jako norma obowiązująca od dnia 1 stycznia 1985 r.
(Dz. Norm. i Miar nr 6/1984 poz. 11)

cd tabl 1

Wymagania			Rodzaj				
			I		II		
			odmiana				
			B	C	A	B	C
Grubość warstwy utwardzonej minimum	mm	4 2		5 5			
Rozwarstwienie maksimum	frakcja sypka	%	40	60	40	50	60
	frakcja skluszczona	%	5	10		15	25
Czas utwardzania maksimum	s	30		20			
Straty przelania maksimum	%	5 9	5 2	5 3	4 7	4 3	

4 PAKOWANIE, PRZECHOWYWANIE I TRANSPORT

4 1 Pakowanie Piaski powleczone żywicą należy pakować w czterowarstwowe worki papierowe wg PN-76/P-79005 lub w szczelnie zamykane worki poletylenowe pojemności 50 kg. Dopuszcza się stosowanie innych opakowań (np. pojemniki elastyczne) po uzgodnieniu pomiędzy dostawcą a odbiorcą.

Na każdym opakowaniu powinna być umieszczona etykieta zawierająca co najmniej następujące dane:

- nazwę lub znak dostawcy
- oznaczenie piasku powleczonego żywicą
- datę produkcji
- masę netto
- okres trwałości (3 miesiące)
- znaki manipulacyjne wg PN-76/O-79251 p. 2 4 1 i 2 4 2

4 2 Przechowywanie Piaski powleczone żywicą należy przechowywać w opakowaniach wg 4 1 w pomieszczeniach krytych nieosłonecznionych suchych i przewiewnych w temperaturze nie przekraczającej 25°C. Worki piaskiem powleczonym żywicą należy układać poziomo na drewnianym podłożu jeden na drugim na wysokość około 1 m.

Okres trwałości przy spełnieniu podanych warunków przechowywania wynosi 3 miesiące.

4 3 Transport Piaski powleczone żywicą należy przewozić krytymi środkami transportu w sposób zabezpieczający przed opadami atmosferycznymi i uszkodzeniem opakowań. Dopuszcza się przewożenie piasków powleczonych żywicą w kontenerach.

5 BADANIA

5 1 Program badań — wg tabl. 2

5 2 Kontrola jakości

5 2 1 Skład i licznosc partii Partię przedstawioną do kontroli stanowi piasek powleczony żywicą tego samego rodzaju, odmiany i typu, o masie nie przekraczającej 60 t.

5 2 2 Sposob pobierania probek Z probek o licznosci wg PN-73/N-03009 (współczynnik precyzji $\alpha = 0,320$) pobranych wg PN-73/H-11079, przygotować średnią próbkę laboratoryjną o masie 1 kg dla badań niepełnych, 2 kg dla badań pełnych.

5 3 Opis badań

5 3 1 Pomiar wytrzymałości na zginanie Z piasku powleczonego żywicą przesianego przez sito o nominalnym wymiarze boku oczka 10 mm wykonać 5 probek podłużnych wg PN-83/H-11070 p. 2 2 5 3. Pomiar wytrzymałości na zginanie wykonać wg PN-83/H-11073 na trzech probkach ostudzonych i na dwóch probkach gorących.

Tablica 2

Rodzaje badań	Zakres badań		Wymagania wg	Opis badań wg
	pełne ¹⁾	niepełne ²⁾		
Pomiar wytrzymałości na zginanie	+	+	3	5 3 1
Pomiar temperatury mięknięcia	+	+		5 3 2
Pomiar grubości warstwy utwardzonej	+	-		5 3 3
Określenie rozwarstwienia	+	-		5 3 4
Określenie czasu utwardzania	+	-		5 3 5
Oznaczenie strat przelania	+	-		5 3 6

Znak + oznacza badanie, które należy przeprowadzić.
Znak - oznacza badanie, którego nie przeprowadzi się.

¹⁾ Badania pełne należy przeprowadzić w przypadku zmiany surowców w przypadku analizy rozjemczej lub na życzenie odbiorcy.
²⁾ Badania niepełne należy przeprowadzić dla każdej partii piasku powleczonego.

5 3 2 Pomiar temperatury mięknięcia Na nagrzaną w zakresie temperatur 65 – 110°C listwę aparatu do pomiaru temperatury mięknięcia wsypać za pomocą mechanicznie przesuwanego zbiornika piasek powleczony żywicą. Po 60 s włączyć automatycznie przesuw dyszy powietrznej z której wypływające powietrze pod ciśnieniem 0,1 MPa wydmuchuje z rowka sypki, niezmiękczonego piasek powleczony żywicą. Następnie zmierzyć temperaturę mięknięcia z dokładnością do $\pm 1^\circ\text{C}$ piasku, który nie został wydmuchany. Za wynik końcowy należy przyjąć średnią arytmetyczną dwóch pomiarów.

5 3 3 Pomiar grubości warstwy utwardzonej Na nagrzaną do temperatury $250 \pm 5^\circ\text{C}$ płytę zeliwną aparatu do pomiaru grubości warstwy utwardzonej nasypać do ramki o wysokości 10 mm piasek powleczony żywicą i rozgarnąć go równomiernie tak aby wysokość warstwy piasku wynosiła 10 mm a następnie zdjęć ramkę. Zgarnięcie nadmiaru piasku i zdjęcie ramki nie powinno przekraczać 3 s. Po 10 s płytę obrócić o 180° , powodując odpadanie nieutwardzonej warstwy piasku.

Po upływie 120 s płytę obrócić do położenia wyjściowego i zmierzyć grubość utwardzonej warstwy piasku w trzech miejscach za pomocą przymiaru z czujnikiem przy czym wynik stanowi średnią arytmetyczną trzech grubości warstwy.

Za wynik końcowy przyjąć średnią arytmetyczną dwóch pomiarów.

5 3 4 Określanie rozwarstwienia Pomiar wykonać wg 5 3 3 przy czym na płytę należy nasypać 130 g piasku powleczonego a pod płytą należy ustawić sito o nominalnym wymiarze boku oczka 10 mm. Po obroceniu płyty o 180° odpadająca frakcja sypka przepływa przez sito, frakcja skluszczona pozostaje na sicie. Po wykonaniu pomiaru zwazać obie frakcje.

Frakcję sypką (m_1) obliczyć w procentach wg wzoru

$$m_1 = \frac{b}{a} \cdot 100 \quad (1)$$

w którym

b — masa piasku powleczonego żywicą, przesianego przez sito, g

a — odważka próbki g ($a = 130$ g)

Frakcję skluszczoną (m_2) obliczyć w procentach wg wzoru

$$m_2 = \frac{c}{a} \cdot 100 \quad (2)$$

w którym

c — masa piasku powleczonego żywicą pozostającego na sicie g

a — odważka próbki g ($a = 130$ g)

Za wynik końcowy należy przyjąć średnią arytmetyczną trzech pomiarów.

5 3 5 Określanie czasu utwardzania Pomiar wykonać wg 5 3 3 nasypując piasek powleczony żywicą do ramki o wysokości 6,5 mm. Czynność pomiaru grubości warstwy utwardzonej piasku powleczonego należy powtórzyć dla czasów utwardzania 15, 20, 25 i 30 s.

Z uzyskanych wyników należy sporządzić wykres nioszący na osi odciętych czas utwardzania a na osi rzędnych odpowiadające im grubości utwardzonej warstwy piasku.

Za czas utwardzania piasku powleczonego żywicą należy przyjąć czas utwardzania warstwy piasku o grubości 6,5 mm.

5 3 6 Oznaczanie strat prażenia Do tygla odważki 50 g piasku powleczonego żywicą i wstawić do pieca nagrzanego do temperatury 900°C na 1 h. Następnie tygiel wyjąć z pieca i po ostudzeniu zwazać jego zawartość z dokładnością do 0,01 g.

Straty prażenia (X) obliczyć w procentach wg wzoru

$$X = \frac{a - b}{a} \cdot 100 \quad (3)$$

w którym

a — masa próbki przed prażeniem g,

b — masa próbki po prażeniu, g

Za wynik końcowy należy przyjąć średnią arytmetyczną dwóch równoległych oznaczeń.

5 4 Ocena wyników badań Piasek powleczony żywicą należy uznać za dobry jeżeli wyniki badań są zgodne z wymaganiami wg rozdz. 3.

5 5 Zawiadzenie o wynikach badań dla każdej partii piasku powleczonego żywicą powinno zawierać co najmniej następujące dane:

a) nazwę lub znak dostawcy

b) oznaczenie piasku powleczonego żywicą

c) datę produkcji

d) masę netto,

e) stwierdzenie zgodności z wymaganiami normy

f) znak kontroli jakości

K O N I I C

INFORMACJE DODATKOWE

1 Instytucja opracowująca normę — Instytut Odlewnictwa Kraków

2 Istotne zmiany w stosunku do BN-75/4021 17

a) wprowadzono nowy podział piasków powleczonych żywicą

b) wprowadzono wymagania dotyczące rozwarstwienia

c) zweryfikowano wymagania piasków powleczonych żywicą

d) wprowadzono określanie czasu utwardzania

e) wprowadzono nową metodę pomiaru temperatury mięknięcia

3 Normy związane

PN 83/H 11070 Odlewnicze materiały formierskie Wykonywanie próbek do badań

PN 83/H 11073 Odlewnicze materiały formierskie Pomiar wytrzymałości

PN 73/H 11079 Odlewnicze materiały formierskie Badania laboratoryjne Pobieranie próbek

PN 73/N 03009 Statystyczna kontrola jakości Metoda wyznaczania liczby próbek jednostkowych i pierwotnych

PN 76/O 79251 Opakowania jednostkowe z zawartością Znaki i znakowanie Wymagania podstawowe

PN 76/P 79005 Opakowania transportowe Worki papierowe

BN 78/6311 13 Żywice syntetyczne Żywice fenolowe do formowania skorupowego

4 Symbol wg SWW — 1278 22

5 Autorzy projektu normy — Julian Kawaler mgr inż Krystyna Łuszczkiewicz inż Jerzy Motyczynski dr inż Hłina Pawłowski inż Zygmunt Smoleń inż Jan Szczurek — Instytut Odlewnictwa

6 Orientacyjne zastosowanie piasków powleczonych żywicą — wg tablicy

7 Ziarnistość piasku przeznaczonego do powlekania żywicą powinna być uzgodniona pomiędzy dostawcą piasku powleczonego żywicą i odbiorcą

Rodzaj piasku	Zastosowanie
I	rdzenie wewnętrzne / puste formy skorupowe dla odlewów żeliwnych
II	rdzenie pełne lub klejone / połowki formy skorupowe dla odlewów żeliwnych